

Pavel, Duhul și poporul lui Dumnezeu

Pavel,
Duhul
și
poporul lui
Dumnezeu

Gordon Fee

Paul, the Spirit and the People of God, by Gordon D. Fee
© 1996 by Hendrikson Publishers, Inc.
P. O. Box 3475
Peabody, Massachusetts 01961-3473
All rights reserved.

Citatele biblice care nu sunt urmate de o mențiune explicită reprezintă traduceri libere ale citatelor parafrazate de autor.

Versiuni folosite:

NIV – New International Version

VDC – Versiunea Dumitru Cornilescu

NTR – Noua Traducere Română

*Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții.
Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu
aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.*

Pavel, Duhul și poporul lui Dumnezeu

de Gordon D. Fee

Copyright © 2010 Casa Cărții

O. P. 2, C. P. 30,

410670 Oradea

Tel. / Fax: 0359 800 333; 0728 874 975; 0259 469 057

Email: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

Traducerea: Ionel Mitra

Editarea: Paulian Petric

Tehnoredactarea: Vasile Gabrian

Coperta: Marius Bonce

Retipărire

Pentru Maudine –
darul lui Dumnezeu pentru viața mea,
în cel de-al patruzecilea an împreună

CUPRINS

Prefață	9
Uvertură – O invitație la a citi scrierile lui Pavel într-un mod nou	15
1. O „teologie” a Duhului? – Duhul în teologia paulină	19
2. Dumnezeu vine din nou la poporul Său – Duhul ca Prezența reînnoită a lui Dumnezeu	27
3. Sfântul Cine? – Duhul ca Persoană	43
4. Dumnezeu în trei Persoane – Duhul și Trinitatea	55
5. Începutul sfârșitului – Duhul ca o dovadă a „prezenței viitorului”	69
6. Un popor pentru Numele Lui – Duhul și poporul lui Dumnezeu	83
7. Convertirea: Intrarea (partea I) – Duhul și auzirea Evangheliei	95
8. Convertirea: Intrarea (partea a II-a) – Duhul în momentul intrării	105
9. Convertirea: Rămânerea (partea I) – Duhul și etica paulină	117
10. Convertirea: Rămânerea (partea a II-a) – Roada Duhului	131
11. Războiul continuu – Duhul împotriva firii	145
12. Putere în slăbiciune – Duhul, slăbiciunea din prezent și rugăciunea	159
13. Spre lauda slavei Sale – Duhul și închinarea	171
14. Darurile controversate? – Duhul și <i>charismata</i>	183
15. De aici încotro? – Duhul pentru azi și pentru mâine Anexă – Botezul Duhului și botezul în apă în scrierile lui Pavel	199 213
Index scriptural	225

PREFAȚĂ

Această carte are o istorie complexă. Este cartea pe care am sperat să o scriu în urmă cu câțiva ani la propunerea celor de la Hendrickson Publishers. Această editură mi-a solicitat să „extind puțin” articolul despre Duhul Sfânt în scrierile pauline, articol ce apăruse în *Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements* [Dicționarul mișcărilor penticostale și carismatice], Grand Rapids, Mi., Zondervan, 1988. Spre surprinderea mea, în timp ce scriam acest articol am descoperit că nu exista nicio carte consacrată subiectului respectiv; astfel, am început să scriu o carte care să umple acest gol.

În același timp, eram nerăbdător să argumentez concluziile prezentate în articolul din dicționar. Am decis, așadar, că aveam nevoie de o exegeză atentă și exhaustivă a fiecărui text paulin care vorbește despre Duhul Sfânt sau despre lucrarea Duhului. Rezultatul final a fost cartea *God's Empowering Presence* [Prezența împuternicitoare a lui Dumnezeu], Peabody, Mass., Hendrickson, 1994, de aici înainte *GEP*, un tom masiv plin de detalii (necesare) și argumentații riguroase.

Așadar prima abordare a temei a avut ca rezultat o carte destinată cu precădere cercetătorilor și pastorilor, urmărind să aducă un oarecare echilibru modului în care prezentăm teologia paulină. Cu toate că se vorbește mult despre rolul important al Duhului în viața și în gândirea lui Pavel, cercetătorii Noului Testament, în general, și în special cei focalizați specific asupra scrierilor pauline, au marginalizat din plin acest rol. Am scris *GEP* în parte pentru a îndrepta această situație.

Ceea ce însă m-a determinat să recurg la prezentarea materialului într-o formă diferită, și anume cea a cărții de față, a fost teama că temele cruciale pentru Pavel – așa cum le percep eu – ar putea fi îngropate fie sub greutatea abordării exhaustive din *GEP*, fie sub prezentarea de tip compendiu teologic ce caracterizează ultimele patru capitole ale aceleiași lucrări.

Această carte încearcă să facă materialul cărții *GEP* accesibil unei audiențe mai largi. Chiar dacă cea mai mare parte a conținutului ei este preluat din *GEP*, nu este vorba de o simplă retipărire a „cărții mari” fără cele peste șapte sute de pagini de exegeză, ci mai degrabă de o reeditare a materialului pentru a evidenția mai clar concepțiile pe care am dorit să le accentuez. Pentru fundamentul exegetic al afirmațiilor de aici, cititorului i se vor indica paginile corespunzătoare din *GEP*.

Acest întreg proces a fost sprijinit de trei oameni. Este vorba în primul rând de Patrick Alexander, de la Hendrickson Publishers, care a editat prima carte și care m-a încurajat cu perseverență să-mi fac timp să scriu și lucrarea de față. Al doilea este Chris Armstrong, căruia editura Hendrickson Publishers i-a cerut să rescrie Capitolele 1 și 12–16 din *GEP* pentru a face materialul mai accesibil cititorilor. Rescrierea sugestivă pe care el a făcut-o stă la baza celei mai mari părți din această carte. În al treilea rând, un rol important l-a avut Wendy Zoba de la *Christianity Today*, care mi-a lansat provocarea de a rezuma concluziile din *GEP* într-un articol de revistă. Încercând să fac acest lucru, am ajuns să-mi articulez accentele și prioritățile pentru volumul de față.

Pentru a-i da cititorului o idee despre motivația acestei cărți, redau în cele ce urmează accentele respective (ușor modificate față de forma în care i le-am prezentat prima dată lui Wendy):

a. Ideea de bază a cărții *GEP*, și anume caracterul general al ineficienței și irelevanței mărturiei Bisericii din cultura apuseană, poate fi observată probabil doar la sfârșitul cărții respective. Aici, consider eu, este diferența reală dintre Pavel și noi, faptul că într-o cultură similară cu a noastră, primii creștini se pare că au fost mult mai eficienți decât noi. Sunt convins că acest lucru se datorează în mare parte faptului că ei au experimentat realitatea prezenței Duhului.

b. Aceasta este îngrijorarea care mă face să nu agreez cu abordarea de tipul ori / ori întâlnită uneori în înțelegerea Duhului (distincția între „daruri” și „roadă”) – abordare care se pare că a devenit caracteristică unei mari părți a creștinismului contemporan. Pentru Biserica primară, Duhul era o prezență împuternicitoare, și puterea era legată atât de roadă, cât și de mărturie și de daruri.

c. Determinantă în această experiență a fost concepția Bisericii primare despre Duhul ca împlinire a speranțelor iudaice de reînțoarcare a

prezenței divine (de unde și importanța covârșitoare a imagisticii Templului în scrierile lui Pavel). Pentru primii creștini, acest lucru a însemnat nu doar că Duhul era prezența personală a lui Dumnezeu în ei și printre ei (deopotrivă la nivel individual și comunitar), ci și faptul că înțelegerea lor despre Dumnezeu a trebuit lărgită pentru a putea deveni trinitariană. Cu toate că Pavel nu a folosit un astfel de limbaj, noua sa înțelegere cu privire la existență (starea de a fi în Cristos) a fost astfel, în esența ei, deplin trinitariană.

d. La fel de importantă pentru experiența Duhului a fost capacitatea Bisericii primare de a se înțelege pe sine ca realitate „profund escatologică”, în sensul tensiunii „deja” / „nu încă”. Primii creștini au crezut realmente că viitorul începuse deja – acest fapt fiind dovedit de darul Duhului revărsat, care totodată constituia garanția desăvârșirii viitoare.

e. În centrul acestei noi înțelegeri a stat faptul că primii creștini se percepeau pe ei înșiși drept popor al lui Dumnezeu nou constituit. Mântuirea în Cristos – esența teologiei pauline – avea ca finalitate faptul că Dumnezeu Își va crea „un popor pentru Numele Lui”. Iar darul Duhului escatologic (Duhul care slujea ca dovadă că viitorul a început și ca garanție a desăvârșirii sale) stă în centrul unei astfel de mântuiri. În centrul noii lor înțelegeri era ideea că în poporul lui Dumnezeu se intră de acum în mod personal – prin credința în Cristos și în special prin experimentarea realității Duhului.

f. Cu toate că intrarea în poporul lui Dumnezeu se realiza în mod personal, scopul nu era acela de a pregăti persoane individuale pentru cer, ci de a crea un popor care, prin puterea Duhului, să trăiască viața viitorului (viața lui Dumnezeu Însuși) în veacul prezent. „Roada Duhului”, așadar, care este dovedită prin participare individuală, are de-a face – ca de altfel, etica lui Pavel în general – în primul rând cu viața comunității.

g. „Duhul doxologic”, care joacă rolul central în închinarea poporului lui Dumnezeu nou constituit, dă totodată și daruri poporului, astfel încât atât prin darurile propriu-zise, cât și prin diversitatea acestora, întregul Trup să fie edificat spre a-și trăi noua sa existență escatologică în timp ce credincioșii așteaptă revenirea finală a lui Dumnezeu.

În ceea ce-i privește pe primii creștini, această experiență a Duhului escatologic – cu caracterul ei puternic, personal – nu doar că i-a transformat ca persoane individuale, ci totodată i-a făcut eficienți în ființarea lor ca popor al veștii bune în cultura păgână greco-romană. Iată de ce, cred eu, ei au trăit mai din plin această realitate și de aceea ar fi bine ca și noi să redobândim ceva din acea realitate.

Această prezentare a preocupărilor mele, realizată înaintea cărții de față, a constituit structura de bază pentru ceea ce urmează.

Trebuie să mulțumesc altor patru persoane care au citit întregul manuscris și mi-au făcut multe sugestii utile pentru a îmbunătăți conținutul și a-l face mai accesibil cititorului: celui care în prezent este asistentului meu universitar, Dean Pinter, care a întocmit și indexul de referințe biblice; fiicei mele Cherith Nordling – în prezent studentă la Regent College; fiului meu Mark, care a citit manuscrisul cu ochii unui păstor care urmărește binele turmei sale; și în special soției mele, Maudine, care a parcurs cu răbdare întregul text pentru a îndepărta o parte a discursului „stufos”, „profesoral” și ale cărei proprii direcții de interpretare le-am împrumutat din când în când. Îi dedic cu drag această carte ei, minunatul meu prieten și tovarăș, în acest al patruzecilea an aniversar al nostru.

Consider că cititorului îi vor fi de folos și alte câteva precizări privind notații mai puțin obișnuite, derivate din lucrarea mea *GEP*.

În primul rând, în pofida unor obiecții (așteptate), eu continui să-mi bazez înțelegerea asupra teologiei lui Pavel pe toate cele treisprezece cărți canonice atribuite lui. Cei care au obiecții vor trebui să continue să și le susțină într-un mod care să mă poată convinge la a-mi schimba poziția.

În al doilea rând, majoritatea listelor de referințe biblice urmează ordinea cronologică a acestor scrisori, în accepțiunea mea: 1 și 2 Tesaloniceni, 1 și 2 Corinteni, Galateni, Romani, Filimon, Coloseni, Efeseni, Filipeni, 1 Timotei, Tit, 2 Timotei.

În al treilea rând, acele traduceri care nu sunt urmate de o mențiune explicită (NIV, [VDC, NTR, pentru versiunile românești folosite – n.ed.]) îmi aparțin; uneori, însă, doar am modificat puțin textul din traduceri existente.

În al patrulea rând, în Capitolul 2 din *GEP* am inclus o sinteză oarecum tehnică a tuturor utilizărilor lui *pneuma* („Spirit” / „spirit”) și

pneumatikos („spiritual”) în corpusul paulin. Menționez aici două concluzii care influențează traducerea și utilizarea celor doi termeni și care sunt de folos cititorului acestei cărți:

a. În unele locuri este extrem de dificil să distingem între „duhul” lui Pavel și rolul Duhului Sfânt. De exemplu, când el afirmă în 1 Corinteni 14:15 „*pneuma* [al] meu se roagă”, contextul certifică faptul că Pavel intenționează să spună ceva de genul: „Duhul Sfânt Se roagă prin propriul meu duh”. În astfel de situații, am folosit ca traducere forma neelegantă „Duh / duh”, pentru a păstra ambiguitatea, dar și pentru a indica rolul Duhului în astfel de pasaje.

b. Există dovezi covârșitoare care atestă că Pavel, în concordanță cu uzanța din secolul I, nu a folosit termenul *pneumatikos* pentru a se referi la duhul uman sau la vreo idee vagă de „spiritual” – termen care în limbajul actual este un adjectiv cu sensul de „religios”, „imaterial”, „fantomatic”, „ne-lumesc” sau „evlavios”. În fiecare situație, Pavel s-a referit la Duhul Sfânt, chiar și în 1 Corinteni 9:11, când termenul este menționat în contrast cu „binecuvântările materiale”. Prin urmare, eu scriu de obicei cu majusculă inițială acest adjectiv („Spiritual” [în trad. rom., „Duhovnicesc” – n. ed.]; cf. „Spiritualitate”) când îl folosesc cu sensul paulin; „spiritual” apare atunci când termenul este folosit într-un sens mai contemporan.

În al cincilea rând, unul dintre neajunsurile acestei cărți este faptul că nu am încercat să-l compar pe apostolul Pavel cu alți scriitori ai Noului Testament. Obiectivul meu a fost să-l ascult pe Pavel în termenii lui proprii. Sper că această carte va putea sta alături de alte cărți din aceeași categorie: cartea lui Gary Burge (consacrată Evangheliei după Ioan), cea a lui James Shelton (consacrată Evangheliei după Luca și Faptelor apostolilor) și cea scrisă de Gerald Hawthorne (despre Isus).

În final, scrierea cărții *GEP* mi-a transformat viața. Am fost încântat – și m-am simțit umilit – să aflu de la mulți alții prin scrisori, prin întâlniri sau discuții telefonice, că lectura porțiunilor exegetice din acea carte i-a îmbogățit. Ofer versiunea actuală a acestui material cu rugăciunea fierbinte ca și acesta să aibă un efect similar asupra multora dintre cei care o vor citi.

UVERTURĂ – O INVITAȚIE LA A CITI SCRIERILE LUI PAVEL ÎNTR-UN MOD NOU

*Pentru Pavel, de la început până la sfârșit, prezența Duhului –
ca realitate vie și trăită – reprezenta problema crucială
în viața creștină, iar a nu recunoaște acest fapt
este dovada unei lecturi deficitare a scrierilor pauline.*

Creștinii contemporani au tot dreptul să fie îngrijorați. Într-o lume care devine tot mai seculară, individualistă și relativistă – numită în anii '60 „postcreștină”, iar acum „postmodernistă” – Biserica este considerată în mod sistematic drept irelevantă, în cel mai bun caz, iar în cel mai rău caz, ca ținând de Neandertal. Vorbind deschis, o mare parte a vinei o poartă Biserica, în special aceia dintre noi care facem parte din ea, mândrindu-ne că am rămas fideli ortodoxiei credinței istorice. Mult prea adesea ortodoxia noastră a fost fie diluată de o alianță nesfântă cu o anumită agendă politică, fie diminuată prin etici legaliste sau relativiste fără prea mare legătură cu caracterul lui Dumnezeu, fie făcută ineficientă printr-un raționalism omniprezent într-o lume ce devine tot mai non-raționalistă.

Există însă și motive de speranță, întrucât postmodernismul contemporan este foarte asemănător cu lumea și cultura greco-romană în care a apărut Evanghelia pentru prima dată, cu aproximativ două mii de ani în urmă. Secretul succesului primilor creștini în mediul lor cultural se întemeiază în primul rând pe faptul că în centrul „veștii bune” pe care ei au adus-o se afla viața, moartea și învierea lui Isus. Emanuel venise, aducând cu El atât revelație a caracterului lui Dumnezeu („De atâta vreme sunt cu voi, și nu M-ai cunoscut [...]”? Cine

M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl”, Ioan 14:9, VDC) și răscumpărare din tragica noastră cădere („[Îi] vei pune numele *Isus*, pentru că El va mântui pe poporul Lui de păcatele sale”, Mt. 1:21, VDC). Succesul lor a fost dat, de asemenea, și de faptul că ei trăiau viața Duhului, care făcea ca lucrarea lui Cristos să fie o realitate eficientă în viețile lor, ei devenind astfel o alternativă radicală în cadrul culturii lor.

În cazul nostru, mult prea ades lucrurile nu stau în felul acesta. Dacă noi ne-am focalizat atenția (așa cum și trebuia) asupra lui Isus Cristos, cu privire la Duhul Sfânt nu mai suntem la fel de siguri. În pofida afirmațiilor din mărturisirile noastre de credință și din textele cântărilor și cu toate declarațiile verbale pe care le facem despre Duhul Sfânt în diversele noastre discuții, Duhul a fost în mare măsură marginalizat, atât în instituțiile de învățământ, cât și în viața bisericii în calitatea ei de comunitate a credinței.

Nu vreau să spun că Duhul Sfânt nu este prezent; El este într-adevăr prezent, căci dacă nu, atunci noi nu suntem deloc ai lui Cristos. Ceea ce spun însă este că accentul primar în ce privește activitatea Duhului a fost pus pe lucrarea Lui tăcută – înțelegere bazată în mare măsură pe imagistica sugerată de întâlnirea lui Ilie cu Dumnezeu pe Sinai, când Domnul nu a venit la Ilie în vântul puternic, în cutremur sau în foc, ci s-a apropiat de el ca „un murmur suav” (1 Împ. 19:11–13, NTR). Apoi, ajungând la Noul Testament, această interpretare este sprijinită prin sublinierea „roadei Duhului” despre care vorbește Pavel (Gal. 5:22–23), sugerându-se totodată că „darurile Duhului” din 1 Corinteni 12–14 au fost doar pentru perioada apostolică. Ideea de activitate tăcută a Duhului a dus la anemie nu doar la nivel comunitar în biserică, ci și la nivel personal – fapt dovedit în parte de nenumăratele moduri prin care credincioșii individuali tânjesc după o trăire mai puternică a prezenței lui Dumnezeu în viața lor.

Această „lipsă” în ce privește Duhul ca realitate trăită, împuter-nicitoare a fost adesea „corectată” în istorie printr-o diversitate de mișcări spirituale în care Duhul deține locul central – cel mai recent în secolul al XX-lea în forma mișcărilor pentecostale și carismatice. În cadrul acestor mișcări, accentul se pune pe „vânt, cutremur și foc”, iar principalele texte biblice folosite sunt din Faptele apostolilor și 1 Corinteni 12–14. În aceste situații, tendința este de a sublinia spiritualitatea individuală, așa încât realitatea Duhului este trăită uneori doar în planul experienței. Adesea, o astfel de pietate dovedește lipsa

unui fundament exegetic riguros sau trădează o reflecție teologică inadecvată.

Rezultatul final a condus înspre conturarea, de ambele părți, a unei concepții trunchiate despre Duhul – concepție însoțită de o perspectivă neadecvată asupra rolului Duhului în înțelegerea lui Pavel asupra creștinismului. Pentru el, viața în Duhul însemna roadă și daruri, păstrate împreună într-o legătură trainică; această viață eu am numit-o trăire în poziția radicală de mijloc. Pentru Pavel și bisericile plantate de el, Duhul – ca realitate experimentată și împuternicitoare – a constituit elementul cheie al întregii vieți creștine, de la început până la sfârșit. Duhul acoperea întregul spectru: putere pentru viață, creștere, roadă, daruri, rugăciune, mărturie și toate celelalte.

Dacă dimensiunea experiențială împuternicitoare a vieții în Duhul lipsește adesea în cazul uneia dintre părți, mult prea adesea – de ambele părți – se pierd alte două chestiuni care, în înțelegerea lui Pavel, țin de esența credinței: în primul rând, Duhul ca persoană, care este reîntoarcerea promisă a însăși prezenței lui Dumnezeu în mijlocul poporului Său; în al doilea rând, Duhul ca împlinire escatologică (vezi Cap. 5), care constituie într-un mod nou poporul lui Dumnezeu și ne împuternicește să trăim viața viitorului în existența noastră aflată între două vremi, și anume între prima venire a lui Cristos și cea de-a Doua Sa venire.

Dacă vrem ca Biserica să fie eficientă în lumea noastră postmodernă, va trebui să punem capăt vorbăriei goale despre Duhul și să redobândim perspectiva lui Pavel: Duhul ca *prezența personală* a lui Dumnezeu în noi și printre noi – prezență *experimentată și împuternicitoare*, care ne dă puterea de a trăi ca popor în *mod radical* escatologic în lumea de azi, în timp ce așteptăm împlinirea vremurilor. Toate celelalte, inclusiv roada și darurile Duhului (altfel spus, viața etică și modul în care *charismata* își găsesc expresia în închinare), slujesc acestui obiectiv final.

Iată de ce vă adresez această „invitație” la a citi epistolele lui Pavel într-un mod nou, recunoscând rolul crucial al Duhului în viața și în gândirea sa, și totodată în viața bisericilor plantate de el. Insist asupra faptului că o astfel de lectură trebuie să fie în întregime exegetică – de aici frecvențele referințe la analizele exegetice prezentate în *GEP* – și deplin teologică, pentru a vedea felul în care Duhul se integrează în tabloul mai larg al gândirii pauline. Această lectură proaspătă a scrierilor lui Pavel va evidenția cu claritate faptul că pentru el, prezența Duhului ca realitate vie și experimentată, a reprezentat întotdeauna

problema fundamentală a vieții creștine. Întrucât aceasta este o afirmație teologică, va trebui ca în primul capitol să abordăm câteva chestiuni teologice preliminare. Îi încurajez pe cititori să nu se împotmolească aici. Capitolul este necesar pentru a stabili un punct de referință pentru restul cărții.

O „TEOLOGIE” A DUHULUI? – DUHUL ÎN TEOLOGIA PAULINĂ

*Pentru ca trăirea vieții Duhului să fie mai eficientă,
trebuie ca teologia noastră despre Duhul Sfânt și trăirea prezenței Sale
să fie mai strâns legate una de alta.*

Îmi aduc bine aminte de profesorul meu de teologie, care afirma răspicat: „Fiecare are o teologie [adică, o oarecare concepție rudimentară – pe baza căreia trăiește – despre Dumnezeu și despre lume]; întrebarea nu este *dacă* ai o teologie – căci ai una, ci *dacă* ai o teologie *bună*.”

Fără o altă justificare așadar, această carte este în primul rând o carte consacrată *teologiei* lui Pavel, cu alte cuvinte modului în care Pavel a înțeles ființa și căile lui Dumnezeu, și rolului pe care Duhul îl are în această teologie. Fără îndoială, pentru unii, o carte de „teologie” despre Duhul este sărutul morții; și în multe privințe sunt și eu în aceeași tabără. Însă ne lipsește un cuvânt mai bun; și în fond, sănătatea bisericii contemporane necesită ca *teologia* ei despre Duhul și *trăirea* prezenței Duhului să se armonizeze mult mai mult decât s-a întâmplat în mare parte a perioadelor din trecut.

În sens general, teologia are de-a face cu o înțelegere – ce presupune analiză și reflecție – asupra lucrurilor divine, urmărind modul în care diferitele lucruri pe care le credem despre Dumnezeu și despre căile Sale pot fi puse împreună într-un tot unitar și coerent. Însă nu îl întâlnim pe Pavel reflectând asupra Duhului Sfânt – oricum nu mai mult decât îl vedem reflectând asupra semnificației Cinei Domnului sau asupra relațiilor din Dumnezeire, pe care el le presupune și care, în scrierile sale, apar sporadic într-un mod provocator. Așa cum se întâmplă deseori ca astfel de lucruri fundamentale, rareori le supunem reflecției noastre. Ele nu sunt decât parte a lucrurilor ce țin de viața de zi cu zi; iar ceea ce

spunem despre ele este adesea ceva improvizat, prozaic, lipsit de orice argument sau explicație.

Și totuși, în permanență Pavel face de fapt teologie. Spre deosebire de teologia de tip scolastic sau universitar – cu caracterul ei reflexiv, teologia paulină este una „operativă”, fiind o „teologhisire” care are loc în piață, unde credința și experiența cu Dumnezeu se izbesc de sistemele de gândire, de credințele și de viața de fiecare zi a oamenilor din lumea greco-romană de la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului I. Teologia „operativă” a lui Pavel este mult mai complexă pentru că are loc într-un mediu foarte divers din punct de vedere etnic și social. Iată de ce, în parte, chestiunile ridicate de Pavel se referă la ceea ce face în istorie Dumnezeul evreilor (singurul Dumnezeu) prin Cristos și prin Duhul, care în înțelegerea lui Pavel Și-a manifestat prezența într-un context predominant neevreiesc.

Într-un astfel de cadru Pavel predică, trăiește, reanalizează, reafirmă adevăruri vechi și noi, în timp ce și el se frământa cu ceea ce însemna pentru evrei și pentru neevrei să constituie împreună singurul popor al lui Dumnezeu. În acest proces, el „făcea” în mod constant teologie, străduindu-se să înțeleagă și să vadă cum operează și cum se răspândește Evanghelia în acest nou context atât de radical diferit de lumea iudaică – o lume mai insulară – în care a apărut Evanghelia prima dată în istorie.

În această abordare a concepției lui Pavel, principala noastră preocupare este să înțelegem ce anume *afirmă* el cu privire la Duhul, de vreme ce cuvintele sale sunt pentru noi principala fereastră spre modul său de gândire. Dar trebuie să facem mai mult decât doar să adunăm toate pasajele și apoi să le testăm prin prisma unor presupoziii doctrinale, deoarece, abordând această temă a Duhului, avem de-a face cu tema esențială a *experienței* creștinismului primar. Singura teologie validă, la urma urmelor, este cea transpusă în viață; iar înțelegerea lui Pavel cu privire la Duhul Sfânt ține, în ultimă instanță, de trăirea credinței. Experimentarea prezenței Duhului a fost de fapt modul prin care primii creștini au primit mântuirea adusă de Cristos și prin care au ajuns să se înțeleagă pe ei înșiși ca trăind începutul vremurilor sfârșitului. Pentru ei, Duhul era atât dovada că marelui viitor pregătit de Dumnezeu pentru poporul Său și-a făcut deja apariția în prezent, cât și garanția că Dumnezeu va duce la bun sfârșit ceea ce a început în Cristos (= cadrul escatologic al lui Pavel). Astfel, pentru primii creștini, Duhul

este fundamentul întregii *experiențe și înțelegeri* a vieții în Cristos pe care ei o trăiesc acum.

Preocuparea mea este ca noi să ajungem să înțelegem atât realitățile trăite de Pavel, cât și modul în care le-a înțeles – atât cât putem să facem acest lucru într-un mod obiectiv și cu integritate.

Continuitate și discontinuitate față de trecut

Una dintre temele principale ale teologiei pauline este aceea a continuității și discontinuității dintre Vechiul Legământ și Noul Legământ cu alte cuvinte, dintre Cuvântul lui Dumnezeu, care a fost transmis lui Israel prin profeți și poeți, și noul Cuvânt al lui Dumnezeu către poporul Său prin Cristos Isus, transmis de apostoli și învățători. Noi citim scrisorile lui Pavel ca parte a Noului Testament, care înfățișează Noul Legământ al lui Dumnezeu cu poporul Său – Legământ realizat prin Cristos și prin Duhul Sfânt. Însă de fapt, Pavel nu a știut că el contribuia la un astfel de „nou testament”. Pentru el, „Noul Legământ” nu era deloc ceva scris, ci o realitate istorică, trăită mereu – întotdeauna într-un mod nou – la Cina Domnului și realizată în viața de zi cu zi prin prezența Duhului. Atunci, se ridică întrebarea: Cum se leagă Noul Legământ de cel Vechi? Îl *înlătură* oare pe acesta, ca un Legământ cu adevărat *Nou*? Sau îl *împlinește* și, făcând astfel, aduce cu sine mult din ceea ce a fost înainte? Pentru a-l înțelege pe Pavel în mod corect, trebuie să surprindem felul în care perspectiva lui deopotrivă continuă și modifică tradiția religioasă în care a fost educat, în special modul în care își înțelegea rădăcinile sale vechi-testamentare.

În primul rând trebuie să recunoaștem la Pavel sentimentul de continuitate față de moștenirea sa. Pavel își vede propria persoană și bisericile plantate de el ca aflându-se în continuitate cu poporul lui Dumnezeu din Vechiul Testament; și, în pofida convingerilor sale

*Una dintre temele
principale ale teologiei
pauline este aceea a
continuității și
discontinuității dintre
Vechiul Legământ și
Noul Legământ*